

WYSTAWA "164 DNI POLSKI LUBELSKIEJ"

Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie z inicjatywy Rektora prof. dr Grzegorza Leopolda Seidlera postanowił uczcić XX-lecie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej przez zorganizowanie w Chełmie sesji naukowej i wystawy dokumentów z okresu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego. Przygotowanie wystawy powierzono Bibliotece Głównej UMCS. Zadanie było trudne, bowiem z okresu PKWN dochowało się stosunkowo niewiele materiałów i znajdowały się one w posiadaniu różnych instytucji oraz osób prywatnych.

Poszukiwania przeprowadzono w archiwach partii, stronnictw politycznych i rad narodowych, w Wojewódzkich Archiwach Państwowych, bibliotekach i muzeach. Nawiązano kontakty z działaczami tego okresu i ze znanymi zbieraczami. Bogaty materiał zdjęciowy udostępniły Centralna Agencja Fotograficzna i Centralna Agencja Wojskowa. Ponadto zamieszczono w prasie apel do posiadaczy materiałów z okresu PKWN. W wyniku tych starań uzyskano oryginały lub fotokopie dokumentów państwowych i partyjnych, plakaty, afisze, odezwy i zarządzenia władz, ulotki, fotografie wydarzeń i działaczy, druki zwarte, czasopisma i dzienniki z 1944 roku, oryginalne orzeźki, klamry do pasów i guziki żołnierskie.

Scenariusz wystawy napisał mgr Artur Iskrzycki. Bardzo interesującą oprawę plastyczną zaprojektowały i wykonały Anna Jelonek i Krystyna Jagiełło z Pracowni Sztuk Plastycznych w Lublinie.

Wystawa czynna była w Chełmie w dniach 5-10 czerwca oraz w Lublinie w dniach 18-28 czerwca 1964 r. Zwiedziło ją ponad 1.500 osób.

Na wystawie przedstawiono wydarzenia w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1944 r., to jest od wydrukowania i opublikowania w Chełmie Manifestu PKWN do utworzenia w Lublinie Rządu Tymczasowego R.P. Terytorialnie objęto województwa: białostockie, lubelskie, rzeszowskie oraz częściowo warszawskie i kieleckie, a więc ziemie wyzwolone przez Armię Czerwoną i Wojsko Polskie w lipcu-wrześniu 1944 r.

Okres działalności PKWN został przedstawiony na siedemnastu planszach w ujęciu problemowym, a w obrębie plansz przestrzegano chronologii wydarzeń. Materiały pokazane w czternastu gablotach służyły pogłębieniu i poszerzeniu zagadnień.

Problematykę ujęto w następujące działy: 1. Chełm wyzwolony, 2. Lublin wyzwolony, 3. Wojsko Polskie, 4. Krajowa Rada Narodowa, 5. Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego, 6. Partie Polityczne (PPR, PFS, SL, SD), 7. Rady Narodowe, 8. Walki o Warszawę, 9. Przemysł i związki zawodowe, 10. Reforma rolna, 11. Kultura, 12. Oświata, 13. Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, 14. Utworzenie Rządu Tymczasowego RP.

Na wystawie znalazły się cenne, często unikalne dokumenty i materiały. Do nich należy przede wszystkim oryginał Manifestu PKWN, składany ręcznie i drukowany w Chełmie w dniu 22 lipca 1944 r. W niewielu egzemplarzach zachował się drukowany w Chełmie dnia 23 lipca nr 1 dziennika "Rzeczpospolita", jak również odezwa KC PPR z sierpnia 1944 r., pierwsze odezwy i zarządzenia Wojewódzkich Rad Narodowych w Białymstoku, Lublinie i Rzeszowie, protokoły i rezolucje wieców ludności, wyrażające poparcie dla PKWN, plakaty z 1944 r., odezwy kuratorów okręgów szkolnych, pierwsze w Polsce Ludowej tomiki poezji Jastruna, Przybosia, Putramenta i Ważyka. Cennym dokumentem była decyzja Powiatowej Rady Narodowej w Puławach z dnia 19.IX.1944 r. przydzielenia pałacu w Garbowie nowo utworzonemu gimnazjum ogólnokształcącemu. Na wystawie pokazano również projekt dekretu PKWN "o powołaniu do życia Wyższej Szkoły Akademickiej" w Lublinie, w którym wymienia się trzy warianty nazwy patrona uczelni, a mianowicie: imienia Mikołaja Kopernika, Marii Curie-Skłodowskiej i Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego.

Akcja zbierania dokumentów i materiałów z okresu PKWN, rozpoczęta w związku z sesją naukową i wystawą, będzie nadal prowadzona przez Bibliotekę Główną UMCS.

mgr Artur Iskrzycki